

**В. В. Повидиш, кандидат юридичних наук,
здобувач наукового ступеня доктора юридичних наук
Науково-дослідного інституту публічного права
ORCID: 0000-0002-3908-6409**

ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГАЛУЗЕВОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ОБОРОННОГО ЗАМОВЛЕННЯ

У статті визначено, що адміністративно-правове забезпечення державного оборонного замовлення в Україні вимагає специфічних галузевих та спеціальних компетенцій від різних суб'єктів. Суб'єкти галузевої компетенції відповідають за загальне управління та розроблення політики у сфері оборони та розвитку оборонної промисловості, відповідно суб'єкти спеціальної компетенції виконують спеціальні та конкретні завдання у правовому аспекті державного оборонного замовлення. До системи суб'єктів галузевої компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні віднесено: – Міністерство оборони України; – Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. До системи суб'єктів спеціальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні віднесено: – Антимонопольний комітет України; – усіх державних замовників у сфері оборони. Розкрито, що Міністерство оборони України є основним суб'єктом галузевої компетенції у сфері адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні та має широкий спектр повноважень щодо: формування та реалізації державної політики щодо національної безпеки в військовій сфері, оборони та військового будівництва як у мирний час, так і в особливий період; забезпечення функціонування системи оборонних закупівель; взаємодії у сфері функціонування системи оборонних закупівель; забезпечення якості оборонних товарів, робіт і послуг. Визначено, що Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України як суб'єкт галузевої компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні відповідає за планування та контроль оборонних закупівель, формування та виконання державної політики у сфері оборонної промисловості та стратегії військово-промислового комплексу, координації діяльності державних замовників, інформування громадськості щодо стану оборонної промисловості, співпраці у сфері оборонних закупівель. Розкрито, що Антимонопольний комітет України є суб'єктом спеціальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні, та має визначені повноваження щодо контролю за оборонними закупівлями, розгляду скарг на порушення законодавства у цій сфері, утворення комісій для розгляду скарг, затвердження регламенту роботи комісії, інші повноваження, спрямовані на забезпечення додержання закону та захисту прав і законних інтересів учасників державного оборонного замовлення. Встановлено, що державні замовники є суб'єктами спеціальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні, що обумовлено завданнями їх правового становище: 1) планування оборонних закупівель; 2) організація та здійснення закупівель; 3) контроль якості та гарантування відповідності; 4) оцінювання ризиків; 5) внутрішньодержавне та міжнародне співробітництво; 6) боротьба з корупцією. Визначено, що державні замовники відіграють ключову роль у забезпеченні національної безпеки та оборони, та несуть велику відповідальність перед суспільством та державою у забезпеченні надійності та ефективності оборонних ресурсів.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративні правовідносини, адміністративно-правове забезпечення, державне оборонне замовлення, інформаційно-аналітичне забезпечення, методи, повноваження, примус, публічний інтерес, суб'єкт, форми.

V. V. Povydysh. Authorization of subjects of industry and special competence regarding the administrative and legal security of the state defense contract

The article determines that the administrative and legal provision of the state defense order in Ukraine requires specific branch and special competences from various subjects. Subjects of sectoral competence are responsible for general management and policy development in the field of defense and development of the defense industry, respectively, subjects of special competence perform special and specific tasks in the legal aspect of the state defense order. The system of subjects of sectoral competence regarding the administrative and legal support of the state defense order in Ukraine includes: – Ministry of Defense of Ukraine; – Ministry of Strategic Industries of Ukraine. The system of subjects of special competence regarding the administrative and legal support of the state defense order in Ukraine includes: – Antimonopoly Committee of Ukraine; – all state customers in the field of defense. It was revealed that the Ministry of Defense of Ukraine is the main subject of sectoral competence in the field of administrative and legal support of the state defense order in Ukraine and has a wide range of powers in relation to: the formation and implementation of state policy regarding national security in the military sphere, defense and military construction both in peace time, and in a special period; ensuring the functioning of the defense procurement system; interactions in the field of functioning of the defense procurement system; ensuring the quality of defense goods, works and services. It was determined

that the Ministry of Strategic Industries of Ukraine, as a subject of sectoral competence regarding the administrative and legal support of the state defense order in Ukraine, is responsible for the planning and control of defense purchases, the formation and implementation of state policy in the field of defense industry and the strategy of the military-industrial complex, coordination of activities government customers, informing the public about the state of the defense industry, cooperation in the field of defense procurement. It was revealed that the Antimonopoly Committee of Ukraine is a subject of special competence regarding the administrative and legal support of the state defense order in Ukraine, and has certain powers to control defense purchases, consider complaints about violations of legislation in this area, form commissions to consider complaints, approve regulations work of commissions, other powers aimed at ensuring compliance with the law and protection of the rights and legitimate interests of participants in the state defense order. It has been established that state customers are subjects of special competence regarding the administrative and legal support of state defense orders in Ukraine, which is due to the tasks of their legal position: 1) planning of defense purchases; 2) organization and procurement; 3) quality control and compliance assurance; 4) risk assessment; 5) domestic and international cooperation; 6) fight against corruption. It was determined that state customers play a key role in ensuring national security and defense, and bear a great responsibility to society and the state in ensuring the reliability and efficiency of defense resources.

Key words: administrative responsibility, administrative legal relations, administrative and legal support, state defense order, information and analytical support, methods, powers, coercion, public interest, subject, forms.

Актуальність теми. Оборонні закупівлі мають критичне значення для національної безпеки, тому на сьогоднішній день наявність сучасного та ефективного військового обладнання та технологій становить стратегічну перевагу для конкретної країни в умовах різних загроз. Тому дослідження у галузі оборонних закупівель є актуальними через їх вплив на національну безпеку, ефективність витрат, технологічну інновацію та глобальну співпрацю, а також для підтримки транспарентності та боротьби з корупцією.

Огляд останніх досліджень. Сучасні правові питання забезпечення державного оборонного замовлення в Україні, крізь призму адміністративного права, розкривали у своїх роботах такі вчені як М. Баюк, Ю. Битяк, С. Галака, О. Гришуткін, Д. В. Журавльов, І. Залюбовська, О. Зубко, А. Колодій, Є. Красников, Ю. Кучинський, В. Пахомов, М. Перепелиця, О. Усаченко, С. Стеценко, В. Теремецький, С. Чумаченко, Є. Ярусевич та інші.

Однак, враховуючи складні політичні, економічні та соціальні умови, сучасне адміністративно-правове забезпечення державного замовлення для обороноздатності України є актуальним науковим питанням, що в свою чергу, зумовлює необхідність нових наукових досліджень в межах симбіотичного поєднання адміністративного та військового права.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного та військового права, норм національного законодавства та новітніх позицій вчених, розкрити повноваження суб'єктів галузевої та спеціальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення.

Виклад основних положень. Органами галузевої компетенції вважаються міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні підприємства, установи, інші структури і відповідно керують певною галуззю, місцеві органи цих міністерств, інших центральних органів виконавчої влади. Особливістю цих органів є те, що організаційна діяльність суб'єктів адміністративно-правового регулювання не виходить за межі їх компетенції, а їх головне завдання полягає у безпосередньому забезпеченні потреб суспільства в продукції чи послугах [4, с. 27; 2, с. 39–43].

Здійснення переважно однієї й тієї ж функції державного управління покладається на органи спеціальної (функціональної або міжгалузевої) компетенції, до яких належать органи, що реалізують виконавчу, контрольно-наглядову, регулятивну, реєстраційно-дозвільну функції. Органи спеціальної компетенції здійснюють галузеве та міжгалузеве функціональне (надвідомче) державне управління [3, с. 464; 2, с. 39–43]. Такі органи забезпечують реалізацію державної політики у певній сфері, здійснюють керівництво з питань, які мають загальний характер для всіх чи багатьох галузей господарства [2, с. 39–43].

Отже, адміністративно-правове забезпечення державного оборонного замовлення в Україні вимагає специфічних галузевих та спеціальних компетенцій від різних суб'єктів. Суб'єкти галузевої компетенції відповідають за загальне управління та розроблення політики у сфері оборони та розвитку оборонної промисловості, відповідно суб'єкти спеціальної компетенції виконують спеціальні та конкретні завдання у правовому аспекті державного оборонного замовлення.

На наш погляд, до системи суб'єктів галузевої компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні належить:

- Міністерство оборони України;
- Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України.

До системи суб'єктів спеціальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні належить:

- Антимонопольний комітет України;
- усіх державних замовників у сфері оборони: Міністерство внутрішніх справ, Міністерство економіки, Міністерство юстиції, Державну службу з надзвичайних ситуацій, Службу безпеки, Службу зовнішньої

розвідки, Державне космічне агентство, Адміністрацію Державної прикордонної служби, Адміністрацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Головне управління розвідки Міністерства оборони, Управління державної охорони, Національне антикорупційне бюро, Національну гвардію, Національну поліцію, Державну спеціальну службу транспорту, Державне бюро розслідувань, Державну судову адміністрацію [5].

Відповідно до законодавства, Міноборони є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період [7].

Міноборони є головним органом у сфері здійснення оборонних закупівель, та відповідно до законодавства має такі повноваження: 1) веде облік товарів, робіт і послуг оборонного призначення; 2) визначає орган кодифікації, здійснює нормативно-правове регулювання у сфері кодифікації та кодифікацію товарів оборонного призначення; 3) визначає методику розрахунку вартості життєвого циклу товарів, робіт і послуг оборонного призначення, визначає категорії товарів, робіт і послуг оборонного призначення, до яких вони застосовуються; 4) розробляє та подає на затвердження Кабінету Міністрів України порядок проведення випробувань зразків озброєнь та військової техніки; 5) розробляє методологію формування потреб на товари, роботи і послуги оборонного призначення; 6) погоджує пропозиції державних замовників щодо виконання робіт з розроблення нових видів озброєння, військової та спеціальної техніки, їх складових частин, а також модернізації зазначених товарів з метою уникнення дублювання таких робіт; 7) взаємодіє з органами державної влади та громадськими організаціями щодо запобігання проявам корупції у сфері оборонних закупівель; 8) встановлює з урахуванням відповідних ризиків вимоги до якості, життєвого циклу, уніфікації товарів оборонного призначення; 9) погоджує за середньострокового бюджетного планування оборонних закупівель пропозиції державних замовників до державних програм у сферах національної безпеки і оборони [1].

Також Міністерство оборони є уповноваженим органом з державного гарантування якості, що уповноважений Кабінетом Міністрів України на оцінювання відповідності процесів забезпечення якості товарів, робіт і послуг оборонного призначення вимогам, встановленим державним замовникам при здійсненні оборонних закупівель [1].

Отже, Міністерство оборони України є основним суб'єктом галузевої компетенції у сфері адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні та має широкий спектр повноважень щодо: формування та реалізації державної політики щодо національної безпеки в військовій сфері, оборони та військового будівництва як у мирний час, так і в особливий період; забезпечення функціонування системи оборонних закупівель; взаємодії у сфері функціонування системи оборонних закупівель; забезпечення якості оборонних товарів, робіт і послуг.

Відповідно до законодавства, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України (далі – Мінстратегпром) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну промислову політику, державну військово-промислову політику, державну політику у сфері державного оборонного замовлення, у сфері оборонно-промислового комплексу, у літакобудівній галузі та забезпечує формування і реалізацію державної політики у сфері космічної діяльності (далі - стратегічні галузі промисловості) [6].

Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України є головним органом у сфері планування оборонних закупівель.

Таким чином, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України як суб'єкт галузевої компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні відповідає за планування та контроль оборонних закупівель, формування та виконання державної політики у сфері оборонної промисловості та стратегії військово-промислового комплексу, координації діяльності державних замовників, інформування громадськості щодо стану оборонної промисловості, співпраці у сфері оборонних закупівель.

Оскарження дій, рішень чи бездіяльності у сфері оборонних закупівель здійснюється або у судовому порядку або відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі». Згідно законодавства, орган оскарження є Антимонопольний комітет України. Антимонопольний комітет України як орган оскарження з метою неупередженого та ефективного захисту прав і законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах закупівлі, утворює Комісію (комісії) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та здійснює інші повноваження, визначені Законом України «Про публічні закупівлі» та Законом України "Про Антимонопольний комітет України". Рішення Комісії з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель ухвалюються від імені Антимонопольного комітету України. Повноваження, порядок утворення та функціонування Комісії з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель встановлюються відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» та Закону України "Про Антимонопольний комітет України" [8].

Антимонопольний комітет України як орган оскарження у сфері публічних закупівель має повноваження, визначені Законом України "Про публічні закупівлі", а також такі повноваження: 1) утворювати Комі-

сію (комісії) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель; 2) визначати кількість комісій з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель; 3) затверджувати та оприлюднювати узагальнену практику розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель; 4) затверджувати та оприлюднювати Регламент роботи Комісії з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель; 5) затверджувати та оприлюднювати методичні рекомендації для Комісії з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель щодо специфіки розгляду комісіями скарг [9].

Отже, Антимонопольний комітет України є суб'єктом спеціальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні, та має визначені повноваження щодо контролю за оборонними закупівлями, розгляду скарг на порушення законодавства у цій сфері, утворення комісій для розгляду скарг, затвердження регламенту роботи комісій, інші повноваження, спрямовані на забезпечення додержання закону та захисту прав і законних інтересів учасників державного оборонного замовлення.

Щодо державних замовників, то на підставі Закону України «Про оборонні закупівлі» державний замовник здійснює планування оборонних закупівель, на підставі чого: 1) формує пропозиції до зведеного трирічного плану закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями відповідно до державних програм та надсилає їх до головного органу у сфері планування оборонних закупівель у встановлений зазначеним органом строк; 2) складає та затверджує трирічний та річний плани закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення, вносить зміни до них. Ці плани та зміни до них попередньо погоджуються з комітетом Верховної Ради України, до повноважень якого належать питання національної безпеки, оборони та розвідки; 3) організовує та здійснює закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення; 4) подає звіти про результати здійснення закупівель, укладання та виконання державних контрактів (договорів) головному органу у сфері планування оборонних закупівель, у визначений ним строк; 5) укладає договори про закупівлю та державні контракти (договори), у тому числі за імпортом; 6) забезпечує оплату відповідно до умов державних контрактів (договорів), у тому числі попередню оплату (авансування); 7) надає виконавцям державних контрактів (договорів) технічну специфікацію; 8) організовує випробування (державні, міжвідомчі, визначальні відомчі та інші випробування державного замовника, а у разі необхідності - сертифікацію) зразків озброєння, військової та спеціальної техніки, приймає їх на озброєння (використання), постачання, допускає до експлуатації; 9) бере участь у випробуваннях макетних, дослідних та серійних зразків (комплексів, систем) озброєння, військової та спеціальної техніки, матеріалів і комплектуючих виробів; 10) здійснює оцінювання наданої учасником відбору інформації щодо вартості життєвого циклу товарів оборонного призначення; 11) проводить оцінювання відповідності та визначає способи гарантування відповідності товарів, робіт і послуг оборонного призначення встановленим вимогам державного замовника; 12) проводить ідентифікацію та аналіз ризиків щодо товарів, робіт і послуг оборонного призначення та учасників відбору, а також безпосередньо або через закупівельну організацію подає запити на здійснення державного гарантування якості товарів, робіт і послуг оборонного призначення у визначеному ним порядку; 13) здійснює контроль якості товарів, робіт і послуг у разі встановлення їх відповідності вимогам законодавства та умовам державних контрактів (договорів) - забезпечує їх приймання; 14) затверджує технічну документацію на виробництво товарів оборонного призначення, замовником яких він є; 15) здійснює облік результатів науково-технічної діяльності, отриманих під час здійснення оборонних закупівель за рахунок або із залученням коштів державного бюджету; 16) здійснює ідентифікацію предметів закупівлі та готує вихідні дані для їх кодифікації; 17) звітує перед спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі статистики про укладення державних контрактів (договорів), результати їх виконання, використання бюджетних коштів; 18) здійснює перегляд ціни державного контракту (договору) за обґрунтованими пропозиціями виконавців у разі істотних змін фінансово-економічних та технічних умов виконання такого контракту (договору); 19) має право уповноважувати та встановленому законодавством порядку надавати відповідні довіреності суб'єкту господарювання, який належить до сфери його управління і якому надане право здійснювати закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення за імпортом, укладати державні контракти (договори) за імпортом виключно для забезпечення власних потреб; 20) веде реєстр конструкторської документації на озброєння, військову та спеціальну техніку, державним замовником яких він є; 21) здійснює міжнародне співробітництво у сфері оборонних закупівель; 22) взаємодіє з органами державної влади та громадськими організаціями щодо запобігання проявам корупції у сфері оборонних закупівель; 23) здійснює контроль витрат виконавця державного контракту (договору) у разі закупівлі у єдиного виконавця [1].

Отже, державні замовники є суб'єктами спеціальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні, що обумовлено завданнями їх правового становища: 1) планування оборонних закупівель; 2) організація та здійснення закупівель; 3) контроль якості та гарантування відповідності; 4) оцінювання ризиків; 5) внутрішньодержавне та міжнародне співробітництво; 6) боротьба з корупцією. Відповідно, державні замовники відіграють ключову роль у забезпеченні національної безпеки та оборони, та несуть велику відповідальність перед суспільством та державою у забезпеченні надійності та ефективності оборонних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020 № 808-ІХ. *Голос України*. 2020. № 144.
2. Маланчук Т. В. Органи галузевої компетенції як суб'єкти адміністративно-правового регулювання торговельної діяльності (роздрібної торгівлі). *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 2. С. 39-43.
3. Стариллов Ю. Н. Курс общего административного права. В 3 т. М. : НОРМА (Издательская группа НОРМА–ИНФРА-М), 2002 Т. 1 : История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты. 2002. 728 с.
4. Кордун О. О. Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні : монографія. К. : МАУП, 2000. 248 с.
5. Питання оборонних закупівель: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 363. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2021-п#Text>
6. Положення про Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2020 р. № 819. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2020-п#Text>
7. Положення про Міністерство оборони України: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 671 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 730). *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-п#Text>
8. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 9. Ст. 89.
9. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472.